

22.7.2013
ש.מ. 15004

לכבוד
אלוף דני עפרוני
הפרקליט הצבאי הראשי
באמצעות פקס 03-5694526

שלום רב,

הנדון: ערר בדבר ההחלטה לסגור את תיק חקירת מצ"ח ירושלים 185/11 בעניין הריגתו של איבראהים סרחאן, 13.7.11

מכתבו של ס"ל רונן הירש מיום 6.2.13 חק 20134100106

הריני לפנות אליך בשם עומר סרחאן, אביו של המנוח איבראהים סרחאן, שייפה את כוחו של ארגון בצלם להגיש ערר זה.

ביום 6.2.13 הודיע לבצלם ס"ל רונן הירש, הפרקליט לעניינים מבצעיים, כי תיק החקירה שבנדון נסגר לאחר "שלא נמצאו ראיות, ברמה הנדרשת בפלילים, לביצוע עבירה ולנקיטת צעדים". ביום 20.6.13 הועבר לידינו העתק תיק החקירה.

מניתוח הראיות בתיק החקירה עולה כי ישנן ראיות מספיקות על מנת לקבוע שהירי לעבר סרחאן בוצע בניגוד להוראות הפתיחה באש, ובלא שהיתה לו כל הצדקה. בהתחשב בעובדה זו ובתוצאה הקשה של ירי זה, יש מקום לנקוט הליכים פליליים נגד החייל היוורה.

תיאור האירוע:

מאמרותיהם של שלושת החיילים שהיו בזירת הירי ומשאר החומר בתיק החקירה עולה תמונה ברורה, כמעט ללא סתירות, של האירועים שהובילו להריגתו של איבראהים סרחאן: שלושה חיילים התמקמו בנקודה מסויימת במחנה הפליטים אל-פארעה במסגרת מבצע למעצר מבוקשים במחנה, בשעות הבוקר המוקדמות ביום 13.7.11. הם עצרו ובדקו תושבים, כשהגיע למקום סרחאן. מפקד החוליה, סמ"ר חגי, דרש ממנו לעצור. סרחאן עצר, הרים ידיים, ואז הסתובב וברח. חגי קרא לו לעצור וירה בראשו באוויר וירה שנייה שפגעה ברכו של סרחאן. למרות הפגיעה, סרחאן המשיך לברוח. הכח עקב אחרי סימני הדם עד שאיתר את סרחאן מסתתר באחד הבתים. בשלב זה סרחאן היה פצוע ולאחר זמן מה הועבר לאמבולנס. לא ברור, בשל הבדלים בין עדויות החיילים, האם טופל במקום שבו נמצא ולאחר מכן הועבר לאמבולנס, או האם נלקח כשהוא פצוע ולאחר מכן קיבל טיפול רפואי והועלה על אמבולנס.

הוראות הפתיחה באש

לפי הוראות הפתיחה באש, ירי יהיה מותר רק בשני מקרים: במצב של סכנת חיים מיידית, או מותר ירי על מנת לפגוע, וירי במסגרת ביצוע נוהל מעצר חשוד בביצוע פשע מסוכן, או מותר לכל היותר ירי לעבר רגלי החשוד. ההוראות מדגישות כי אי ציות לדרישה לעצור והימלטות, כשלעצמם, אינם מעידים על חשד לביצוע פשע מסוכן ולכן אסור לירות במקרה כזה לעבר אדם.

מחומר החקירה עולה כי בהוראות הפתיחה באש ישנה התייחסות לקטגוריות של "ברחן" ושל "נמלט", כשרק לגבי הראשון מותר לבצע נוהל מעצר חשוד. החוקרת מתייחסת לסעיפים 8 ו-10 להוראה מספר 8. כך, המ"פ סרן עומרי אומר בעדותו (עמ' 2 שורה 26-עמ' 3 שורה 3) כי "ברחן זה כל מי שמוגדר בורח מהיעד עליו אתה סוגר. צועקים לעברו, לאחר מכן ירי לאוויר ואז ירי לכיוון הרגליים. יש נמלט שזה מישהו שמגיע לאיזור הסגר מבחוץ ואז נמלט. המטרה לתפוס אותו מבלי לבצע ירי לעברו". (וראה גם עדות סא"ל שמעון עמ' 4 שורות 18-19; אמרת יוחאי עמ' 4 שורות 3-4, 8-9; אמרת אסף עמ' 3 שורות 23-26, עמ' 4 שורות 1-2; אמרת חגי, עמ' 3 שורות 14-17).

הצדקת הירי בסרחאן

חגי מצדיק את הירי בסרחאן בשלושה נימוקים שונים: האחד, לטענתו סרחאן ענה לקטגוריה של "ברחן"; השני, הוא דמה בעיניו לתיאור שניתן לו לגבי אחד המבוקשים; והשלישי, סרחאן היה חשוד בביצוע פשע מסוכן בשל התנהגותו. כפי שיפורט להלן, אף אחד מנימוקים אלה אינו יכול להצדיק את הירי בסרחאן:

1. הטענה כי סרחאן נחשב "ברחן" לפי ההוראות: כאמור לעיל, ברחן מוגדר כמי שבורח מהאזור עליו סוגר הכח הצבאי. אין כל מחלוקת כי כיוון בריחתו של סרחאן היה אל אזור הסגירה, ולא מאזור הסגירה, כך מעידים יוחאי, אסף ואף חגי. אך בעוד שחגי סובר כי יש בכך כדי להגדיר את סרחאן כברחן, שני חבריו לכוח לא סוברים כך (עמ' 4, שורות 21-22 לאמרתו של יוחאי, עמ' 4, שורות 6-11 לאמרתו של אסף ו עמ' 3 שורה 22 וכן עמ' 4 שורות 7-9 לאמרתו של חגי).

ההוראות מגדירות את שני המושגים. היות וסרחאן ברח לעבר איזור הסגירה, הוא אינו יכול להיחשב כברחן.

2. הדימיון לכאורה בין סרחאן לאחד המבוקשים: לדבריו של חגי, סרחאן ענה על הנתונים של אחד המבוקשים שהיוו את מטרת פעולת המעצר, כי הוא היה "צעיר רזה עם שיער קצר" (עמ' 1 שורות 24-25, עמ' 4 שורות 18-19, 23, עמ' 5 שורה 2 ועמ' 6 שורה 12 לאמרתו). גם הצדקה זו לירי יש לדחות. ראשית, הדימיון עליו הצביע חגי הוא דימיון כללי ביותר בתכונות הגוף, דימיון שבוודאי תקף לתושבים רבים נוספים, שאינם חשודים בדבר. לא ניתן לקבל את הטענה שדי בדימיון כה כללי כדי להצדיק התייחסות לאדם כאל "חשוד בביצוע פשע מסוכן", שהרי קבלתה תעמיד בסכנת חיים אזרחים רבים. שנית, לפי עדותו של עומרי, במסגרת התדריך למבצע, תמונות המבוקשים הוצגו לחלק מהחיילים. חגי טען שלא "נחשף" לתמונות המבוקשים במסגרת תדריך פעולת המעצר (עמ' 5, שורות 7-8 לאמרתו), וזאת בשונה מטענותיהם של סמ"ר יוחאי [להלן יוחאי] וסמ"ר אסף [להלן אסף] שטענו שלהם הוצגו תמונות המבוקשים (עמ' 4 שורה 15 ועמ' 5 שורה 12 לאמרתיהם בהתאמה). דווקא יוחאי ואסף שראו את תמונות המבוקשים טרם המבצע, לפי אמרתיהם, לא טענו כי זיהו דימיון כלשהו בין סרחאן ובין מי מהמבוקשים.

3. החשד שעוררה התנהגותו של סרחאן:

חגי חוזר במספר צורות על טענתו שהיה בהתנהגותו של סרחאן כדי לעורר חשד כבד. כך, לטענתו, הבעת הפנים של סרחאן, העידה, לדידו, על כך שסרחאן "נורא נבהל לנוכחות הצבא" (עמ' 6, שורה 22 באמרתו. ראה גם עמ' 7, שורה 16 באמרתו). טענה דומה היא שאופן בריחתו של סרחאן הוא שמעלה חשד, כי "כאשר מקומי בורח בצורה כזו יש לו מה להפסיד", ואם לא היה לו מה להפסיד, "ינסה להוכיח את חפותו ידבר, יעצור לקריאת 'ואקף' ויענה על השאלות שלנו" (עמ' 6, שורות 17-20 לאמרתו. ראה גם עמ' 2 שורה 13, עמ' 4, שורה 24, עמ' 6, שורות 22-26 ועמ' 7, שורות 17-20 לאמרתו). התנהגות זו של סרחאן היא שהביאה את חגי, לטענתו, למסקנה כי סרחאן חשוד בביצוע פשע מסוכן (עמ' 7, שורות 10-11 באמרתו) ולהחלטה לירות בו (עמ' 4, שורות 12-13 באמרתו).

אולם, מסקנה זו של חגי סותרת לחלוטין את הוראות הפתיחה באש, הקובעות מפורשות כי בריחה כשלעצמה אינה הופכת את הבורח לחשוד בביצוע פשע מסוכן. התפלפלויותיו של חגי לפיהן הבריחה העידה על החשש של סרחאן מהצבא, וזה מה שהפך אותו לחשוד בביצוע פשע מסוכן, סותרות הוראות אלה. יתרה מכך, מסקנתו זו, בדומה להצדקה השנייה שלו, מעמידה בסכנה אזרחים רבים: הרי אין טבעי יותר לפלסטיני תושב מחנה פליטים מאשר לחשוש מנוכחות של כוחות הצבא, שמופיע לו פתאום ליד ביתו.

לסיכום

ברור מחומר החקירה בתיק כי חגי ירה לעבר סרחאן בעת שזה ברח ממנו לאחר שחגי קרא לו לעצור; ברור כי סרחאן לא היה חשוד בביצוע פשע מסוכן; ברור כי החוליה שבראשה עמד חגי, לא הייתה נתונה באותו הרגע בסיכון חריג; ברור כי סרחאן התקדם לעבר האזור שתוחם ונסגר על ידי הכח.

הוראות הפתיחה באש קובעות מפורשות כי אלא במקרה של סכנה מיידית, ניתן לפתוח באש במסגרת נוהל מעצר חשוד, רק כלפי חשוד בביצוע פשע מסוכן. כפי שטענו לעיל, במקרה זה לא ניתן לטעון שסרחאן היה חשוד כזה ולכן הירי בו היה בלתי חוקי.

חגי טען כמה פעמים באמרתו כי הירי בוצע בהתאם לשיקול דעתו ביחס לנסיבות האירוע (עמ' 2, שורה 4, עמ' 5 שורות 1-3, עמ' 7, שורות 3-5, עמ' 7, שורות 14-19 באמרתו). טענה זו חוזרת גם באמרות ועדויות נוספות המצויות בתיק החקירה. אמת היא שהוראות הפתיחה באש משאירות מקום לא מבוטל לשיקול דעתו של החייל, אך במקום שבו הוראות הפתיחה באש קובעות קביעה נחרצת, אין מקום נוסף לשיקול דעת. מטרת הוראות הפתיחה באש היא ליצור כללי בטיחות, להפחית את הסיכון המובנה הקיים בשימוש בכלי נשק, בעיקר לפגיעה בחפים מפשע ולפגיעה שאינה מידתית.

בהתחשב בדברים אלה, לא היתה כל הצדקה לסגירת תיק החקירה בלי נקיטת צעדים נגד חגי. הפרה של הוראות הפתיחה באש מהווה עבירה פלילית ואכן נחקרת על ידי מצ"ח, כעבירה פלילית. משכך, כאשר ברור שההוראות הופרו, כמו במקרה הזה, על הסנקציה להיות פלילית. ישנו מנעד של סעיפי אישום המתאימים למקרה, החל בשימוש בלתי חוקי בנשק וכלה בגרימת מוות ברשלנות.

אוסף כי אם אמרתו של חגי נכונה, וכי הוא יצא למבצע המעצר מבלי שראה את תמונות המבוקשים, יש מקום לנקוט בצעדים גם נגד האחראים לכך, ככל שהיו לכך השלכות על התנהגותו של חגי במהלך האירוע.

אודה להתייחסותך המהירה על מנת שנוכל לשקול את המשך צעדינו בנוגע למקרה זה.

בכבוד רב,

איתמר ברק
בצלם

העתק:

סא"ל רונן הירש, הפרקליט לעניינים מבצעיים, באמצעות פקס 03-7407847